

TÜRKİYE COĞRAFYASI

Fasikül 5: 30 Soruluk AGS Türkiye Coğrafyası Deneme Sınavı

Öğrenci Adı Soyadı:

Sınıfı / Numarası:

Tarih: / / 202...

"Her yerin bir hikayesi vardır, o hikayeyi coğrafya anlatır."

ÖĞRENME HEDEFİ: Öğrenciler, Türkiye'nin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyası hakkındaki bilgilerini AGS düzeyinde 30 adet çoktan seçmeli soru üzerinden analiz ederek sınav başarısını artıracaktır.

BAŞARI KRİTERLERİ: 1. Jeopolitik ve jeostratejik önemi kavrarım. 2. Fiziki ve beşeri unsurların ekonomiye etkisini açıklarım. 3. Güncel coğrafi verileri analiz ederim.

1. Türkiye'nin jeopolitik konumu düşünüldüğünde, aşağıdakilerden hangisi doğrudan 'matematik (mutlak) konum' ile açıklanabilir?

- Transit ticaretin gelişmiş olması
- Uluslararası enerji koridoru olması
- Dört mevsimin belirgin yaşanması
- Farklı kültürler arasında köprü olması
- Boğazlar üzerinde egemenlik hakkı

Çözüm Alanı / Notlar:

2. Türkiye'de horst-graben sisteminin yaygın olduğu bir yöre için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Ege Bölgesi'nde graben alanlarında görülmesi
- Kırıklı yer yapısının bir sonucu olması
- Deprem riski ile paralellik göstermesi
- Antiklinal ve senklinal yapılarından oluşması
- Sıcak su kaynaklarının yaygın olması

Çözüm Alanı / Notlar:

3. Menderesler çizerek akan bir akarsu hakkında aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenebilir?

- Yatak eğiminin azalmış olması
- Boyunun uzaması
- Aşındırma gücünün artması
- Biriktirme faaliyetinin görülmesi
- Hem aşınım hem birikim şekli olması

Çözüm Alanı / Notlar:

4. Türkiye'de 'terra-rossa' toprak tipi ile 'kızılçam' ormanlarının en yaygın görüldüğü alanlar aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

- Marmara Bölgesi (Yıldız Dağları)
- Ege Bölgesi (Menteşe Yöresi)
- Akdeniz Bölgesi (Teke ve Taşeli)
- İç Anadolu Bölgesi (Tuz Gölü çevresi)
- Doğu Anadolu Bölgesi (Erzurum-Kars)

Çözüm Alanı / Notlar:

5. Karadeniz Bölgesi'nde dağların kuzey yamaçlarının güney yamaçlarına göre daha fazla yağış almasının temel sebebi nedir?

- Bakı etkisinin görülmesi
- Denize göre konum farkı
- Enlem değerlerinin farklı olması
- Toprak yapısının farklılığı
- Bitki örtüsünün gürlüğü

Mini Sözlük (Fiziki Coğrafya)

Denge Profili: Akarsuyun yatağını deniz seviyesine kadar aşındırması halidir.

Falez: Dağların kıyıya paralel olduğu yerlerde dalga aşındırmasıyla oluşan diklikler.

Endemik: Sadece belirli bir bölgede yetişen bitki türüdür.

Tektonizma: Yer kabuğu hareketleri sonucu oluşan kırılma ve kıvrılmalar.

Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası - Fasikül 5

Mini Sözlükçe (Kelime Dağarcığı Geliştirme)

Aritmetik Nüfus Yoğunluğu: Toplam nüfusun toplam yüzölçümüne bölünmesidir.

Nadas: Toprağın verim için bir yıl ekilip bir yıl boş bırakılmasıdır (erozyonu artırır).

Hinterland: Bir limanın ticaret ve ulaşım bakımından etkileşimde olduğu iç kesim.

Bor: Türkiye'nin dünya rezervinde lider olduğu, sanayide stratejik maden.

6. Türkiye'nin genç oluşumlu bir arazi yapısına sahip olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- Kuvaterner'de epirojenezin devam etmesi
- III. jeolojik zamanda Alp-Himalaya kıvrım kuşağında yer alması
- Masif arazilerin geniş yer kaplaması
- Volkanik faaliyetlerin yakın zamanda sona ermesi
- Ortalama yükseltinin fazla olması

7. 2023 TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi 'demografik bir dönüşüm' yaşandığının kanıtı değildir?

- Yaşlı nüfus oranının artması
- Doğum oranlarının hızla düşmesi
- Aktif nüfusun ortanca yaşının yükselmesi
- Aritmetik nüfus yoğunluğunun azalması
- Kadın nüfustaki işgücüne katılımının artması

8. Zonguldak ve çevresinde demir-çelik sanayisinin kurulmasında belirleyici olan temel faktör aşağıdakilerden hangisidir?

- Demir yataklarının zengin olması
- Enerji kaynağına yakınlık (Taş kömürü)
- Ulaşım imkanlarının gelişmiş olması
- İş gücü potansiyelinin fazlalığı
- Pazarlama olanaklarının kolaylığı

9. Türkiye'de rüzgar enerjisi potansiyelinin en yüksek olduğu ve ilk rüzgar santrallerinin kurulduğu alan aşağıdakilerden hangisidir?

- Ege kıyıları ve Çanakkale çevresi
- Doğu Anadolu ve Karadeniz yamaçları
- İç Anadolu düzlükleri
- Güneydoğu Anadolu düzlükleri
- Yıldız Dağları çevresi

10. Aşağıdakilerden hangisi 'Yeşil Yol Projesi' (Yayla Koridoru) kapsamında yer alan, Samsun'dan Artvin'e kadar uzanan güzergahtaki temel illerden biri değildir?

- Samsun
- Ordu
- Giresun
- Trabzon
- Erzurum

Ders Notları ve Hatırlatıcılar:

Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası ve Bölgesel Kalkınma - Fasikül 5

11. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile sulama imkanlarının artması, bölgede aşağıdaki tarım ürünlerinden hangilerinin üretiminde Türkiye genelinde lider konuma gelmesini sağlamıştır?

- Buğday ve Arpa
- Pamuk ve Mısır
- Tütün ve Haşhaş
- Zeytin ve İncir
- Fındık ve Çay

12. Türkiye'nin ilk transit konteyner limanı olan ve kapasite bakımından en büyük limanlardan biri kabul edilen 'Asyaport' hangi ilimizde yer almaktadır?

- Kocaeli
- Mersin
- İzmir
- Tekirdağ
- Hatay

13. Türkiye'deki 'Sakin Şehir' (Cittaslow) hareketi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi temel hedeflerden biridir?

- Hızlı sanayileşmeyi teşvik etmek
- Yerel değerlerin ve yavaş yaşamın korunmasını sağlamak
- Nüfus yoğunluğunu artırmak
- Büyük alışveriş merkezleri kurmak
- Ulaşım hızını en üst düzeye çıkarmak

14. Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) kapsamında bölge ekonomisini canlandırmak için yapılması planlanan faaliyetler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- Turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek
- Ulaşım ağını geliştirmek
- Hayvancılığı modernize etmek
- Ağır sanayi tesislerini yaygınlaştırmak
- Kıyı kesimi ile iç kesim bağlantısını güçlendirmek

15. Türkiye'de bulutluluk oranının fazla olması nedeniyle güneş enerjisi potansiyeli ve güneşlenme süresi en az olan bölge aşağıdakilerden hangisidir?

- Akdeniz Bölgesi
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- Ege Bölgesi
- Karadeniz Bölgesi
- İç Anadolu Bölgesi

Bunu Biliyor muydunuz? (Bilgi Tazeleme)

Türkiye'nin en büyük bölgesel kalkınma projesi olan GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi), sadece bir sulama ve enerji projesi değil; eğitim, sağlık ve ulaştırmayı da kapsayan entegre bir sosyal dönüşüm projesidir. GAP ile bölgedeki pamuk ve mısır üretimi Türkiye genelinde lider konuma yükselmiştir.

Gelişim Planı (Öz Değerlendirme)

Yanlış yaptığınız soruların konularını aşağıya not ederek çalışma stratejinizi belirleyin:

Türkiye'nin Ulaşım, Enerji ve Sanayi Coğrafyası - Fasikül 5

16. Türkiye'de yer şekillerinin engebeli olması ve dağların kıyıya paralel uzanması demiryolu ağının dağılışını sınırlandırmıştır. Aşağıdaki alanların hangisinde demiryolu bağlantısı bulunmamaktadır?

- a) Orta Karadeniz (Samsun çevresi)
- b) Doğu Karadeniz ve Antalya çevresi
- c) Ege Bölümü (Aydın-Denizli)
- d) Güney Marmara (Balıkesir)
- e) İç Batı Anadolu (Afyonkarahisar)

17. Türkiye'de enerji kaynakları ve sanayi tesislerinin dağılışı göz önüne alındığında, ham petrolün hem çıkarıldığı hem de bünyesindeki rafineride işlendiği tek ilimiz hangisidir?

- a) Batman
- b) Kırıkkale
- c) İzmit
- d) İzmir
- e) Mersin

18. Küresel ısınma ve iklim değişikliği sonucunda dağ zirvelerindeki buzulların hızla erimesinin Türkiye kıyılarında yaratacağı en belirgin olumsuzluk aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Delta ovalarının yüzölçümünün artması
- b) Kıyı turizmi sezonunun kısalması
- c) Deniz seviyesinin yükselerek kıyı ekosistemlerini ve yerleşimlerini tehdit etmesi
- d) Karstik mağaraların sular altında kalması
- e) Limanlardaki ticaret hacminin kendiliğinden artması

19. Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasındaki stratejik konumu ve İstanbul-Çanakkale Boğazlarına sahip olması, aşağıdaki ekonomik sektörlerden hangisinin gelişimine doğrudan katkı sağlamıştır?

- a) Büyükbaş hayvancılık
- b) Modern (İntansif) tarım
- c) İç turizm faaliyetleri
- d) Transit ticaret ve lojistik
- e) Maden arama çalışmaları

20. Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB) kurulmasıyla sanayinin belirli bir plan dahilinde yürütülmesi amaçlanmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi OSB'lerin hedeflerinden biri değildir?

- a) Şehirlerdeki plansız kentleşmenin önüne geçmek
- b) Sanayi tesislerinin çevreye olan olumsuz etkilerini denetlemek
- c) Üretimde verimliliği ve işbirliğini artırmak
- d) Sanayi altyapısını disipline etmek
- e) Tüm tarım arazilerini sanayi parseline dönüştürerek sanayiye yaygınlaştırmak

Notlarım / Önemli Hatırlatıcılar:

Türkiye'nin Fiziki ve Beşeri Unsurları - Fasikül 5

21. Türkiye'de eğimin fazla, killi toprak yapısının yaygın ve yağış miktarının yüksek olduğu alanlarda heyelan riski artmaktadır. Bu coğrafi özellikler dikkate alındığında, aşağıdaki bölümlerin hangisinde heyelan olaylarına daha sık rastlanır?

- Doğu Karadeniz Bölümü
- Konya Bölümü
- Ergene Havzası
- Güney Marmara Bölümü
- Güneydoğu Anadolu'nun güneyi

22. Türkiye'de rüzgar erozyonunun şiddetli olduğu bir yöre için aşağıdakilerden hangisi söylendiğinde yanlış olur?

- Bitki örtüsü cılız ve seyrek.
- Yağış miktarı az, buharlaşma şiddetlidir.
- Tuz Gölü ve çevresi bu duruma örnektir.
- Nadas tarımı yaygın olarak uygulanır.
- Orografik yağışların etkisiyle nemlilik oranı yüksektir.

23. Van Gölü'nün oluşumunda tektonik bir çanağın önünün, aşağıdaki volkanik dağlardan hangisinden çıkan lavlar tarafından kapatılması etkili olmuştur?

- Erciyes Dağı
- Nemrut Dağı
- Hasan Dağı
- Tendürek Dağı
- Süphan Dağı

24. 2023 yılı TÜİK verilerine göre, Türkiye'de toplam nüfusun yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilen 'aritmetik nüfus yoğunluğu' en yüksek olan ilimiz aşağıdakilerden hangisidir?

- Ankara
- İzmir
- Kocaeli
- İstanbul
- Bursa

25. Akdeniz iklim sahasında, asıl bitki örtüsü olan makilerin tahrip edilmesi sonucu ortaya çıkan, lavanta ve kekik gibi türleri de içeren kısa boylu çalı topluluklarına ne ad verilir?

- Psödomaki (Yalancı maki)
- Antropojen bozkır
- Alpin çayırlar
- Garig (Frigana)
- Savan

Analiz Köşesi: 21-25. sorular arasındaki başarı durumunuzu kontrol edin. Özellikle bitki örtüsü ve yer şekilleri etkileşimi AGS sınavlarında belirleyici konulardır. Yanlış cevapladığınız sorunun çözümünü 'Açıklamalı Çözüm Anahtarı'ndan mutlaka okuyun.

Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası ve Genel Tekrar - Fasikül 5

26. Türkiye'de yetiştirilen fındık ve çay bitkilerinin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) İç tüketimin tamamını karşılamaları
- b) Bulutluluk oranının yüksek olduğu alanlarda yetişmeleri (Yıkanmış toprak isteği)
- c) Kış ılıklığı isteğinin az olması
- d) Taban suyu yüksek olan arazileri sevmeleri
- e) Yalnızca Batı Karadeniz Bölümü'nde yetiştirilmeleri

27. Türkiye'de ipek böcekçiliği faaliyetlerinin son yıllarda Marmara Bölgesi'nde azalırken Güneydoğu Anadolu'da (özellikle Diyarbakır) artış göstermesinin temel nedeni nedir?

- a) İklim şartlarının değişmesi
- b) Dut ağacı varlığının azalması
- c) Yapay ipek üretiminin artması ve geleneksel üretimin devlet eliyle desteklenmesi
- d) Nüfus yoğunluğunun azalması
- e) Sanayileşmenin Marmara'da durması

28. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan hem kültürel hem de doğal miras özelliği taşıyan (karma yapılı) alanlarından biridir?

- a) Göbeklitepe
- b) Nemrut Dağı
- c) Hierapolis - Pamukkale
- d) Selimiye Camii
- e) Truva Antik Kenti

29. Türkiye'de modern hayvancılık (besi ve ahır hayvancılığı) faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Yaz yağışlarının fazla olması
- b) Geniş meraların bulunması
- c) Tüketici nüfusa ve pazarlama olanaklarına yakınlık
- d) Yer şekillerinin engebeli olması
- e) İklimin her mevsim yağışlı olması

30. Türkiye'de sanayi tesislerinin kuruluş yeri belirlenirken 'su kaynaklarına yakınlık' faktörü, aşağıdaki tesislerden hangisi için daha öncelikli bir kriterdir?

- a) Unlu mamuller fabrikası
- b) Dokuma fabrikası
- c) Kağıt ve demir-çelik fabrikası
- d) Mobilya atölyeleri
- e) Gıda konserve fabrikası

Genel Tekrar ve Sınav Stratejisi Notları:

AÇIKLAMALI ÇÖZÜM ANAHTARI (Fasikül 5)

Aşağıdaki çözümler, AGS formatındaki soruların akademik mantığını kavramanız için hazırlanmıştır. Yanlış yaptığınız sorunun sadece cevabını değil, **nedenini** de mutlaka inceleyiniz.

1. C: Dört mevsimin belirgin yaşanması, Türkiye'nin 36-42 kuzey enlemleri arasında (Orta Kuşak) olmasının sonucudur.

2. D: Horst ve grabenler 'kırıklı' yapıdadır. Antiklinal ve senklinal ise 'kıvrımlı' dağ oluşumuna aittir.

3. A: Menderes çizen akarsuyun yatak eğimi azalmıştır; bu durum akış hızını ve aşındırma gücünü düşürür.

4. C: Terra-rossa topraklar ve kızılçamlar Akdeniz ikliminin karakteristiğidir. Teke ve Taşeli platoları tipiktir.

5. B: Kuzey yamaçların denize bakması, nemli hava kütlelerinin yamaç boyunca yükselerek yağış bırakmasını sağlar.

6. B: Türkiye III. Jeolojik zamanda (Alp-Himalaya sistemi) şekillendiği için genç ve engebeldir.

7. D: Türkiye nüfusu artmaya devam ettiği ve yüzölçümü sabit olduğu için aritmetik nüfus yoğunluğu azalmaz, her geçen yıl artar. Diğer şıklar demografik yaşlanma belirtisidir.

8. B: Demir-çelik fabrikalarının Zonguldak'ta kurulma nedeni enerji kaynağı olan taş kömürüdür.

9. A: Türkiye'de rüzgar potansiyeli en yüksek bölge Ege ve Marmara (Çanakkale) kıyılarıdır.

10. E: Yeşil Yol, Doğu Karadeniz yaylalarını bağlar. Erzurum bu sahil koridoru dışındadır.

11. B: GAP ile sulamanın yaygınlaşması Şanlıurfa'yı pamuk üretiminde Türkiye birincisi yapmıştır.

12. D: Asyaport, Tekirdağ ilimizde bulunan Türkiye'nin en büyük transit konteyner limanlarından biridir.

13. B: Sakin Şehir hareketi yerel mimariyi, yemeği ve sakin yaşamı korumayı hedefler.

14. D: DOKAP'ta yer şekilleri nedeniyle ağır sanayi zordur; odak turizm ve tarımdır.

15. D: Karadeniz'de bulutluluk ve yağışın fazlalığı güneşlenme süresini en alt düzeye indirir.

16. B: Doğu Karadeniz ve Antalya bölümleri, dağların dikliği nedeniyle demiryolu ağı dışındadır.

17. A: Batman, hem petrolün çıkarıldığı hem de rafinerinin bulunduğu tek merkezdir.

18. C: Buzul erimesi deniz seviyesini yükselterek kıyıları su altında bırakma riski taşır.

19. D: Türkiye'nin kıtalar arası konumu ve boğazlar, transit ticaret ve lojistik sektörünü doğrudan geliştirmiştir.

20. E: OSB'lerin amacı sanayiye disipline etmektir; tarım arazilerini sanayiye açmak bir hedef değil, korunması gereken bir durumdur.

21. A: Doğu Karadeniz; yüksek eğim, bol yağış ve killi toprak yapısı nedeniyle heyelan riskinin en fazla olduğu bölümdür.

22. E: Rüzgar erozyonunun olduğu yerler kuraktır; oysa orografik yağışlar nemli bölgelerde (Karadeniz gibi) görülür.

23. B: Van Gölü, Nemrut Dağı'ndan çıkan lavların bir tektonik çanağın önünü kapatmasıyla oluşmuş volkanik set gölüdür.

24. D: İstanbul, Türkiye'de hem nüfusu hem de aritmetik nüfus yoğunluğu (kişi/km²) en yüksek olan ilimizdir.

25. D: Garig (Frigana), Akdeniz'de makilerin tahrip edildiği alanlarda yetişen diz boyu çalı topluluklarıdır (Lavanta, kekik).

26. B: Fındık ve çay her mevsim yağış, yüksek nem ve bulutluluk isteyen bitkilerdir; yıkanmış toprakları severler.

27. C: Yapay ipek üretimi Marmara'da üretimi düşürürken, Diyarbakır gibi illerde geleneksel üretim teşviklerle artmıştır.

28. C: Pamukkale (Hierapolis), hem travertenleri (doğal) hem de antik kenti (kültürel) ile karma yapı bir mirastır.

29. C: Besi ve ahır hayvancılığı (modern hayvancılık), pazarlama olanakları nedeniyle büyük şehirlerin çevresinde yoğunlaşır.

30. C: Kağıt ve demir-çelik sanayisi, üretim sürecinde çok yoğun su kullanımına ihtiyaç duyduğu için su kenarına kurulur.